

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

**КАФЕДРА ТУРИСТИЧНОГО ТА
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ**

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ

(розширений план лекцій)

з навчальної дисципліни

«ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ ТА КРЕДИТ»

**Освітній ступінь бакалавр
Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № __ від _____ р.

**Дніпро
2024**

Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів

Предмет фінансової науки. Теоретичне осмислення сутності фінансів. Риси фінансових відносин. Необхідність та характерні особливості фінансів. Функції фінансів. Фінансова система. Структуризація фінансової системи відповідно до форм власності. Структуризація фінансової системи відповідно до суб'єктів фінансових відносин. Структуризація фінансової системи за рівнями економічної системи. Структура фінансової системи України. Етапи реформування бюджетної системи СРСР.

Тема 2. Генезис і еволюція фінансів

Фінанси як економічна категорія. Формування фонду споживання. Історичний характер фінансів. Особливості розвитку податків. Характеристика доходів держави в залежності від устрою держави. Реформування податкової системи України в період отримання незалежності. Еволюція бюджету залежно від історичних етапів розвитку суспільства.

Тема 3. Становлення та розвиток фінансової науки

Історичні передумови виникнення фінансової науки та її роль у суспільстві. Визначення термінів «наука» та «фінанси», «державний бюджет» та «державний кредит». Сутність та структура фінансової науки. Суб'єкти та об'єкти фінансової структури. Загальнонаукові та спеціальні функції фінансової науки. Елементи галузевих та прикладних систем фінансових наукових знань. Предмет та об'єкт фінансового дослідження. Зміст системи фінансових наукових знань та інструментарій фінансової науки. Складові системи наукових фінансових знань. Визначення фінансової думки, фінансової доктрини та фінансової концепції. Визначення наукової парадигми фінансової науки. Функції методології фінансової науки. Розвиток фінансової науки у XV—XIX ст. Світова фінансова наука у XX ст. Розвиток фінансової науки у сучасний період. Пізнавально-дослідні підходи до наукових досліджень. Класичний та неокласичний напрям розвитку фінансової науки. Особливості сучасної фінансової науки. Визначення найскладніших глобальних проблемам, що потребують посилення фінансових наукових розробок.

Тема 4. Фінансова політика і фінансове право

Фінансова політика, її сутність, види і значення. Фінансова стратегія та фінансова тактика держави. Головні завдання фінансової

політики держави. Основні складові фінансової політики держави. Фінансова політика у сфері фінансового ринку. Фінансова політика держави в галузі страхування. Фінансова політика у соціальній сфері. Фінансова політика суб'єктів господарювання. Фінансовий механізм та його роль у реалізації фінансової політики. Визначення фінансового механізму у широкому та вузькому розумінні. Способи впливу фінансових відносин на господарський процес. Склад фінансового механізму. Основні завдання фінансового планування. Методи планування при визначенні фінансових показників. Стратегічне управління в Україні (управління фінансами на тривалу перспективу). Основна мета фінансового контролю. Основні принципи фінансового контролю. Ознаки фінансового контролю. Форми фінансового контролю. Відмінність зовнішнього аудиту від внутрішнього. Фінансове забезпечення і фінансове регулювання. Фінансові важелі та інструменти. Фінансові стимули. Види фінансових санкцій. Поняття та система фінансового права. Норми фінансового права. Важливі ознаки предмета фінансового права. Визначення методів фінансово-правового регулювання. Загальна та особлива частина фінансово-правових норм.

Тема 5. Податки. Податкова система

Сутність, необхідність та види податків. Визначення фінансової категорії "податки". Головні передумови виникнення податків. Найдавніші джерела державних доходів. Виникнення "світської" десятини. Характеристика фінансової системи Київської Русі. Характеристика періоду відродження і формування податкових систем нових держав. Визначення джерел надходження податків. Основні характерні особливості податку, порівняно з іншими обов'язковими платежами до бюджету. Визначення категорії «функції податків». Вивчення функцій податків. Основні елементи податків. Класифікація податків за певними ознаками. Вивчення еволюції податкових відносин. Податкова політика і податкова система України. Історія розвитку оподаткування. Визначення податкової політики держави. Умови ефективної податкової політики. Структура податкової системи України. Визначення та складові податкової системи. Основні принципи побудови податкової системи. Науковий підхід до побудови раціональної податкової системи. Принципи світової фінансової науки. Принципи оподаткування А.Сміта. Принципи побудови податкової системи в Україні відповідно до ПКУ. Система податків в Україні. Механізм нарахування ПДВ. Форми специфічних акцизів в Україні. Перелік підакцизних товарів в Україні. Поняття «мито». Ставки митного тарифу. Обчислення базової ставки податку на прибуток. Визначення поняття «амортизація». Загальний оподатковуваний дохід. Підстави для нарахування податкового кредиту. Організація податкової роботи та діяльність державної фіскальної служби.

Тема 6. Бюджет. Бюджетна система

Соціально-економічна сутність, необхідність та призначення бюджету. Визначення поняття «бюджет держави». Основні джерела формування бюджету держави. Економічна сутність бюджету держави. Функції бюджету в державі. Категорії бюджету. Призначення бюджету. Бюджетна політика і бюджетний механізм. Основа бюджетної політики. Теоретична концептуалізація бюджетної політики. Внутрішні і зовнішні чинники, що впливають на бюджетну політику. Бюджетна стратегія та бюджетна тактика. Розроблення бюджетної стратегії. Формування бюджетного механізму. Структура бюджетного механізму. Методи (важелі) бюджетного регулювання. Підсистеми бюджетного механізму. Головні завдання бюджетної політики України в умовах поглиблення ринкових реформ. Бюджетний устрій та бюджетна система. Склад бюджетної системи України. Принципи бюджетної системи України. Рівні бюджетної системи України. Склад ланок бюджетної системи України та їх взаємозв'язок. Економічна сутність і склад доходів бюджету. Доходи бюджету держави. Форми і методи мобілізації грошових коштів до

бюджету. Кошти бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу України. Класифікація доходів бюджету. Стратегія формування доходів бюджетів держави. Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості. Збори за спеціальне використання природних ресурсів. Внутрішні податки на товари та послуги. Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції. Неподаткові надходження. Доходи від операцій з капіталом. Класифікаційне групування доходів бюджету. Видатки бюджету, їх сутність, склад і класифікація. Розпорядники бюджетних коштів. Рух бюджетних коштів у процесі виконання видаткової частини бюджету. Ознаки видатків бюджетів. Розроблення та виконання бюджетних програм. Форми бюджетного фінансування. Метод єдиного казначейського рахунку. Бюджетно-правовий статус державних і місцевих органів влади. Визначення бюджетної ініціативи. Бюджетні права та бюджетна ініціатива. Функції Рахункової палати Верховної Ради України. Правове призначення та функціонування бюджету. Бюджетний процес. Бюджетний регламент. Стадії складання, розгляд і затвердження бюджетів.

Тема 7. Бюджетний дефіцит

Поняття стану бюджетного фонду та дефіциту бюджету. Показники стану бюджету. Розрахунок показників профіциту та дефіциту бюджету. Визначення класичних концептуальних підходи до збалансування державного бюджету. Збалансування бюджету на щорічній основі. Концепція збалансування бюджету на циклічній основі. Концепція збалансування бюджетів на основі функціонування фінансів. Класифікація бюджетного дефіциту. Причини виникнення бюджетного дефіциту. Соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту. Концепції дефіцитного фінансування. Причинно-наслідкова діалектика бюджетних дефіцитів. Дефолт. Етапи дефіцитного фінансування в Україні. Показники дефіциту Державного бюджету України. Джерела фінансування дефіциту бюджету та їх класифікація. Призначення фінансування бюджету. Класифікаційні ознаки фінансування бюджету за типом кредитора. Монетизація бюджетного дефіциту. Сеньйораж. Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету. Правове регламентування бюджетного дефіциту. Комплекс тактичних заходів, пов'язаних зі збалансуванням бюджету,

скороченням бюджетного дефіциту. Методи боротьби з бюджетним дефіцитом. Стратегічні напрями подолання бюджетного процесу.

Тема 8. Державний кредит

Економічна природа та роль державного кредиту. Державний кредит як специфічна ланка державних фінансів. Визначення економічної категорії «державний кредит». Форми прояву державного кредиту. Матеріально-речове втілення державного кредиту. Рух грошових потоків в умовах податкових відносин. Функції державного кредиту. Форми державного кредиту та класифікація державних позик. Напрями покриття дефіциту державного бюджету України. Перспективні джерела залучення позикового капіталу. Державний борг: сутність та соціально-економічні наслідки. Причини виникнення державного боргу. Класифікаційні ознаки державного боргу. Боргова політика. Соціально-економічні наслідки зовнішнього державного боргу. Управління державним боргом. Боргова стратегія і боргова тактика. Управління державним боргом. Управління розміщенням запозичених коштів. Основні принципи управління державним боргом. Обслуговування і погашення державного боргу. Розв'язання проблеми зниження боргового навантаження та ризику невиконання боргових зобов'язань. Мінімальна стандартна модель Світового банку для оцінки боргової безпеки держави. Реструктуризація зовнішнього боргу.

Тема 9. Місцеві фінанси

Основи теорії місцевих фінансів. Склад доходів загального та спеціального фонду місцевих бюджетів. Сутність, функції та принципи організації місцевих фінансів. Зміст місцевих фінансів як системи економічних відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них завдань. Функції місцевих фінансів. Аналіз чинної законодавчої бази, яка регламентує функціонування місцевого самоврядування в Україні. Місцеві фінансові інститути та їх характеристика. Місцеві бюджети. Структура видатків місцевих бюджетів. Цільові фонди органів місцевого самоврядування. Роль місцевих фінансів в економічній системі держави. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання.

Тема 10. Спеціальні позабюджетні фонди

Необхідність, зміст і роль соціальних позабюджетних фондів. Переваги утворення позабюджетних фондів. Дослідження теоретичних засад позабюджетних фондів. Класифікація позабюджетних фондів. Основне призначення соціальних позабюджетних фондів. Становлення та розвиток соціальних позабюджетних фондів. Цільові фонди. Особливості вітчизняної системи позабюджетних фондів. Вітчизняна практика функціонування соціальних позабюджетних фондів. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Становлення системи пенсійного страхування України. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Основні завдання Пенсійного фонду України. Джерела формування коштів Пенсійного фонду. Адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Облік платників єдиного соціального внеску. Схема сплати та зарахування єдиного соціального внеску. Основи функціонування Фонду соціального страхування України. Реформування загальнообов'язкового соціального страхування. Правління Фонду соціального страхування. Джерела формування доходів Фонду соціального страхування та напрямки їх використання. Необхідність та значення недержавного соціального страхування. Недержавний пенсійний фонд. Ліцензія на провадження діяльності з управління активами.

Тема 11. Фінанси суб'єктів господарювання

Поняття суб'єкта господарювання, ознаки його ідентифікації. Класифікація суб'єктів господарювання. Економічна система як сукупність господарських (інституційних) одиниць. Юридичні особи. Характеристика внутрішньої інституційної одиниці. Найважливіші ознаки будь-яких суб'єктів господарювання. Основні ознаки суб'єктів господарювання. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) реального сектору економіки. Формування фінансових ресурсів. Фінанси суб'єктів підприємництва. Основні функції фінансів суб'єктів підприємництва. Обмеженість власних фінансових ресурсів підприємств. Основні принципи організації фінансів суб'єктів підприємницької діяльності. Організаційно-правові форми суб'єктів підприємницької діяльності. Власний капітал суб'єкта підприємництва. Основний капітал. Основні оцінки грошового вираження основних засобів. Фінансові інвестиції в асоційовані й дочірні підприємства та спільну діяльність зі створенням юридичної особи на дату балансу. Види інвестицій. Боргове фінансування інвестицій. Оборотний капітал. Склад оборотних коштів. Управління оборотними коштами. Розподіл і використання чистого прибутку в господарських товариствах усіх форм власності. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва — фінансових установ. Управління фінансами банківських установ. Основні джерела

доходів банку. Розмір відсоткових ставок та порядок їх сплати. Затрати банків. Інститути спільного інвестування. Корпоративні інвестиційні фонди. Пайовий інвестиційний фонд. Податкове законодавство у сфері фондового ринку.

Тема 12. Фінанси домогосподарств

Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин. Поняття «домогосподарство». Аналіз українських домогосподарств. характеристика сектору домогосподарств в умовах ринкової економіки. Основні завдання домогосподарств в умовах економіки ринкового типу. Теоретичні основи фінансів домогосподарств. Виникнення фінансів домогосподарств. Формування первинних і вторинних доходів домогосподарств. Фінансові ресурси домогосподарства. Доцільність запровадження планування грошових потоків на рівні домогосподарств. Основні моделі стратегій виживання, що фіксують діапазон можливих варіантів поведінки. Перешкоди розвитку сімейного підприємництва. Доходи та витрати домогосподарства. Формування і використання ресурсів домогосподарств. Структура сукупних ресурсів міських та сільських домогосподарств України. Індекс реальної заробітної плати. Структура сукупних витрат міських та сільських домогосподарств України. Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники. Основні чинники, що впливають на ощадну активність домогосподарств в Україні. Особисті фінанси, їх розвиток в умовах ринку. Методи мінімізації економічних ризиків, які становлять найбільшу загрозу життю, здоров'ю і добробуту громадян. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

Тема 13. Страхування. Страховий ринок

Об'єктивна необхідність і сутність страхового захисту. Страхові фонди як джерело забезпечення страхового захисту. Необхідність страхового захисту. Основні форми організації страхового фонду. Грошові фонди цільового призначення. Основні

недоліки самострахування. Зародження страхових відносин. Роль страхування. Об'єкти та суб'єкти страхування. Функції і принципи страхування. Класифікація страхування. Поняття страхового ринку, його структура. Організаційна структура страхового ринку. Основні завдання Моторного страхового бюро України. Державне регулювання у сфері страхування. Нормативно-правове регулювання у сфері страхування. Нагляд за учасниками страхового ринку. Організаційне та методичне забезпечення діяльності у сфері страхування. Основні напрями вдосконалення державної політики в галузі страхування.

Тема 14. Фінансовий ринок

Фінансовий ринок у системі економічних відносин. Органи, що здійснюють регулювання фінансового ринку в Україні. Основні завдання Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Особливості сучасного економічного розвитку. Сегментація фінансового ринку. Процес переливання фінансових ресурсів з одного виду фінансового ринку чи сегмента на інші. Види фінансового ринку. Характеристика інструментів фінансового ринку. Суб'єкти фінансового ринку. Класифікація суб'єктів фінансового ринку. Основні види прямих учасників фінансових операцій. Інфраструктура фінансового ринку. Фінансові посередники: класифікація та функціональне призначення.

Тема 15. Фінансовий менеджмент

Сутність фінансового менеджменту. Сучасна фінансова термінологія для позначення управління фінансами на мікрорівні. Фінансовий інжиніринг. Філософія фінансового менеджменту. Фінансовий менеджмент. Фінансові рішення, їх розробка, прийняття та реалізація. Діяльність організації. Чинники зовнішнього впливу, що впливають на фінансові рішення організації. Внутрішнє середовище організації. Фінансові рішення. Теорії прийняття рішень. Основи успішного функціонування суб'єкта господарювання. Етапи та складові процесу підготовки, прийняття та реалізації фінансових рішень. Мета й основні завдання фінансового менеджменту. Підходи до визначення критеріїв пріоритетності мети фінансового

менеджменту. Стратегія і тактика фінансового менеджменту. Тривалість періоду формування і реалізації фінансової стратегії. Формування стратегічних цілей підприємства. Розробка і проведення фінансової політики підприємства. Принципи і функції фінансового менеджменту, їх характеристика. Механізм фінансового менеджменту, його сутність та складові. Система організаційного забезпечення фінансового менеджменту. Особливості сучасного стану розвитку та функціонування корпоративного сектору в економічних системах країн з розвинутою ринковою економікою. Формування та використання інформаційної бази суб'єкта господарювання. Система кадрового забезпечення.

Тема 16. Міжнародні фінанси

Сутність та функціональне призначення міжнародних фінансів. Міжнародні фінанси. Міжнародні фінансові відносини. Сутність міжнародних фінансів як економічної категорії. Функціональне призначення міжнародних фінансів. Міжнародний ринковий механізм перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу. Головне призначення міжнародного фінансового ринку. Головні елементи міжнародного фінансового ринку. Міжнародні валютні ринки. Міжнародний ринок боргових зобов'язань. Міжнародний ринок банківських кредитів. Місце і роль міжнародного ринку банківських кредитів у світовій економічній системі. Міжнародний ринок боргових цінних паперів. держбюджету і рефінансування старих позик. Облігації міжнародного фінансового ринку. Міжнародні ринки титулів (або прав) власності. Рейтингові місця у світовій класифікації розвинутих ринків цінних паперів. Міжнародні ринки похідних фінансових інструментів (деривативів). Міжнародний неринковий перерозподіл фінансових ресурсів. Фінанси міжнародних організацій.